

WIADOMOŚCI TARNOWSKIE

Ilustrowany tygodnik polityczny, gospodarczy, społeczny i informacyjny.

Rok VIII.

Tarnów, październik 2012 r.

Nr. 30

Redakcja i Administracja: Urząd Miasta Tarnowa, Wydział Marki Miasta, ul. Rynek 7, 33-100 Tarnów

Szanowni Państwo!

W tym roku mija 85 lat od chwili, gdy zapadła decyzja o budowie Państwowej Fabryki Związków Azotowych. Przedsiębiorstwa powstałego nieopodal Tarnowa, które – jak pokazała historia – miało ogromny wpływ na przyszłość miasta, regionu i wszystkich mieszkańców.

W swych 85-letnich dziejach Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A. – bo taką oficjalnie nazwę nosi dziś nasza firma – przeżywały, podobnie jak polska gospodarka, różne koleje losu. Ale dzięki swoim Pracownikom i ich pracy zwycięsko przeszły przez wszelkie dziejowe burze.

Dziś nasza firma – notowana na warszawskiej Gieldzie Papierów Wartościowych – to firma nowoczesna i silna, odgrywająca ważną rolę na rynku europejskim. Firma, z której możemy być dumni!

Zapraszamy zatem do włączenia się w obchody Jubileuszu 85-lecia. Świątujmy razem tę wyjątkową rocznicę!

Zarząd Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A.

Godni następcy wielkich idei

Azoty Tarnów są jedną z największych firm chemicznych w Polsce. Wraz ze spółkami zależnymi tworzy największą Grupę Kapitałową sektora Wielkiej Syntezy Chemicznej.

Grupa Kapitałowa Azoty Tarnów jest jednym z kluczowych europejskich podmiotów branży chemicznej w sektorze tworzyw konstrukcyjnych, kaprolaktamu, nawozów azotowych i wieloskładnikowych, a także alkoholi OXO i plastyfikatorów. Zajmuje wysokie, piąte miejsce w gronie europejskich producentów poliamidów i jest jedynym polskim producentem polioksymetylenu oraz należy do czołówki producentów nawozów mineralnych na terenie Unii Europejskiej.

Gra o rozwój

Niewiele jest firm, które mogą poszczycić się tak niezwykłą historią, tak wielką hossą terażniejszości i tak wspaniałymi perspektywami na przyszłość.

A wszystko zaczęło się 85 lat temu, kiedy decyzję o budowie Państwowej Fabryki Związków Azotowych podjął sam ówczesny prezydent II Rzeczypospolitej Ignacy Mościcki. Obejmując najwyższy urząd w państwie, był już znanym i cenionym uczonym chemikiem, profesorem na Politechnice Lwowskiej i Warszawskiej. Jako pierwszy zastosował metodę pozyskiwania azotu z powietrza na skalę przemysłową do produkcji kwasu azotowego. Tym bardziej oczywista staje się jego decyzja z marca 1927 powołująca do życia tarnowską fabrykę. II Rzeczpospolita, kraj zdecydowanie rolniczy, potrzebowała nowoczesnych nawozów, by uniezależnić się od kosztownego importu. Już wkrótce Państwowa Fabryka Związków Azotowych zaczęła dostarczać pierwsze nawozy azotowo-fosforowe, a także nitrofos, siarczan amonowy. Choć wielki kryzys zapoczątkowany w czarny czwartek na nowojorskiej giełdzie dotarł także do Polski i sprzedaż nawozów spadła, firma postawiła na rozwój i zdecydowała się na dywersyfikację produkcji. Już w 1932 roku uruchomiła nową linię saletry wapniowej, dzięki której podbiła tak odległe rynki jak Chiny i Japonia. Twórcą tego spektakularnego sukcesu był inżynier Eugeniusz Kwiatkowski, wicepremier i minister skarbu, minister przemysłu i handlu, pomysłodawca Centralnego Okręgu Przemysłowego i budowniczy portu Gdyni, a w latach 1931-1935 dyrektor Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Tarnowie-Mościcach. Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach mają wszelkie dane po temu, by uważać się za spółkę sukcesu. Od 2008 roku notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych, rozbudowują swój potencjał poprzez inkorporację spółek chemicznych. W 2010 r. nabyły 100 proc. udziałów niemieckiej spółki działającej obecnie pod nazwą ATT Polymers GmbH oraz 52,62 proc. akcji ZAK S.A., a w roku 2011 – 66 proc. akcji Z.Ch. „Police” S.A. oraz 40,86 proc. akcji ZAK S.A. Dzięki temu Grupa mogła

m.in. zwiększyć asortyment produktów i zdolności produkcyjne, a także zyskać dostęp do nowych rynków zbytu i kanałów dystrybucji. Efektem są doskonałe wyniki finansowe Grupy: za 2011 rok przychody wyniosły 5 mld 338 mln 029 tys. zł, a zysk netto 498 mln 941 tys. zł.

Produkty i półprodukty Spółek Grupy cieszą się wysokim uznaniem odbiorców z wielu branż. Synergiczne współdziałanie jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej dzięki przeprowadzonej konsolidacji, decyduje i decydować będzie o dalszej jej skuteczności na wymagającym współczesnym rynku. Branża wciąż się rozwija, a produkty przemysłu chemicznego znajdują coraz to nowe zastosowania. Azoty Tarnów na bieżąco śledzą zmiany na rynku, elastycznie reagują na potrzeby klientów i dbają o innowacyjność produktów.

Gra o przyszłość

Grupa stawia sobie wyłącznie ambitne cele. Przed upływem dekady będzie notowana w podstawowym indeksie Giełdy Papierów Wartościowych, zapewni Akcjonariuszom jeden z najwyższych w branży zwrot z powierzonego kapitału i utrzyma pozycję jednego z trzech największych producentów nawozów na europejskim rynku. Szansę na realizację tych zamierzeń Grupa widzi w zwiększeniu skali operacji prowadzonych w obszarach działalności biznesowej, zarówno poprzez rozwój wewnętrzny, jak i alianse, fuzje i akwizycje w Polsce i poza granicami kraju. W tę strategię doskonale wpisuje się planowane połączenie Grupy Kapitałowej Azoty Tarnów z liczącym się producentem nawozów azotowych i chemikaliów, Zakładami Azotowymi „Puławy” S.A. Konsolidacja doprowadzi do umocnienia Grupy, która ma szansę stać się jednym z największych podmiotów w branży chemicznej na rynku europejskim. To z pewnością scenariusz, który chętnie widzieliby twórcy Azotów Tarnów: Ignacy Mościcki, Eugeniusz Kwiatkowski i Tadeusz Zwisłocki.

Jubileusz jakich mało

Historia Państwowej Fabryki Związków Azotowych – obecnie Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A. – to 85 lat tradycji i dziedzictwa, w ciągu których Azoty Tarnów na stałe zapisały się na kartach historii naszego miasta oraz regionu, jak również utrwaliły i umocniły swoją pozycję na rynkach światowych.

Rok 1927 to nie tylko jedna z najważniejszych dat w historii Firmy, ale także jedna z najważniejszych dat polskiej chemii oraz II Rzeczypospolitej. Decyzja o budowie fabryki na terenie wsi Świerczków i Dąbrówka Infulacka zapadła 12 marca 1927 r. Późniejsze Mościce miały być więc drugą, obok PFZA w Chorzowie, dużą fabryką związków azotowych, ale także przedsiębiorstwem pomocniczym dla przemysłu zbrojeniowego w tzw. „trójkacie bezpieczeństwa”, obejmującym widły Wisły, Dunajca i Sanu. Głównym inicjatorem budowy silnego ośrodka przemysłu azotowego był prof. Ignacy Mościcki, światowej sławy chemik, późniejszy Prezydent RP. Pierwsze

prace rozpoczęto 5 maja 1927 r., a w lutym 1928 r. ruszyła budowa hal produkcyjnych. W 1928 r. rozpoczęto budowę wytwórni chloru, nie posiadającej powiązania technologicznego z częścią azotową. Powstanie chlorowni miało kluczowe znaczenie nie tylko dla gospodarki, ale i dla celów wojskowych.

Z końcem 1929 r. fabryka rozpoczęła produkcję. Budynki zlokalizowano wzdłuż drogi głównej, a kluczowe obiekty zostały tak rozlokowane, że następowały po sobie zgodnie z cyklem produkcyjnym. Ostatecznie wybudowano 53 budynki fabryczne o łącznej kubaturze ponad 552 tys. m³. Szczególnie charakterystyczne dla pejzażu fabryki były 114-metrowe kominy elektrowni, podobno ówczesnie najwyższe w Polsce. Dyrektorem budowy został były legionista Tadeusz Zwisłocki. Po jego nieoczekiwanej śmierci, w kwietniu 1929 r. stanowisko pełniące obowiązki naczelnego dyrektora objął były dyrektor gazowni miejskiej Romuald Wowkonowicz. Budowa fabryki dała zatrudnienie rzeszy bezro-

botnych z Tarnowa i okolic. Z początkiem lipca 1927 r. na placu budowy pracowało ok. 350, a pod koniec sierpnia już 800 robotników. W okresie najbardziej zaawansowanych prac, w 1928 r. na budowach fabrycznych zatrudnionych było według różnych źródeł od 5 do 6 tys. pracowników. Większość technologii i aparatury zakupiono za granicą. Ich praktycznym wykorzystaniem zajęła się grupa inżynierów Biura Konstrukcyjnego pod kierunkiem Tadeusza Hoblera. W nowej fabryce zastosowano także m.in. metodę absorpcji tlenków azotu na kwas azotowy projektu prof. Ignacego Mościckiego (tzw. wieże Mościckiego). Surowcem wyjściowym w instalacji syntezy amoniaku z oczyszczalnią gazu syntezowego był koks hutniczy, z którego otrzymywano gaz wodny w sześciu generatorach okresowych. Instalacja syntezy amoniaku składała się z 9 jednostek o zdolności produkcyjnej około 10 ton amoniaku na dobę.

Za końcową datę budowy przyjmuje się 2 października 1929 r. Trzy dni później urucho-

Dlaczego świętujemy w październiku?

Święto Pracowników nie zawsze obchodzone było w październiku. Do 1990 r. w „Azotach” świętowano przypadający 4 czerwca Dzień Chemika. Przełom stanowił rok 1990, kiedy to po raz pierwszy na równi z czerwcowym pojawiło się święto październikowe.

Historia sięga maja 1990 r. i odbywającego się w tym czasie posiedzenia Rady Pracowniczej. Jej członkowie do dwóch przewidzianych na ten dzień punktów programu dopisali trzeci – podjęcie uchwały dotyczącej ustalenia oficjalnego święta pracowników Zakładów Azotowych w Tarnowie. Punkt ten zdominował przebieg posiedzenia, w którym uczestniczył także ówczesny dyrektor Azotów Tarnów **Andrzej Kasznia**. On to właśnie skierował do Rady Pracowniczej wnioski o rozpatrzenie tego punktu programu, do czego zobligowała go Komisja Przedsiębiorstwa NSZZ „Solidarność”. Wyjaśniając konieczność podjęcia stosownej uchwały podkreślano, iż zakładową rodzinę nie stanowią tylko chemicy, ale i mechanicy, elektrycy, ludzie różnych zawodów i specjalności.

W ponad 60-letniej wówczas historii przedsiębiorstwa wiele było ważnych dat, z którymi można by wiązać zakładowe święto wszystkich pracowników, obchodzone uroczystości, pod nowym sztandarem, w czasie którego najlepsi pracownicy uhonorowani być mieli odznaką „Zasłużonego dla Zakładów Azotowych” oraz odznaczeniami państwowymi i branżowymi. Ostatecznie zgodzono się, że będzie to **dzień 2 października, w któ-**

rym przypada rocznica zakończenia budowy Państwowej Fabryki Związków Azotowych, uruchomienia zakładowej elektrociepłowni i zarazem pierwszej produkcji. Samo zaś Święto Pracowników Zakładów Azotowych – bo taką nadano mu wówczas nazwę – obchodzone będzie w najbliższą tej dacie wolną sobotę lub niedzielę. Zdecydowano także, że pierwsze październikowe święto będzie mieć odpowiednio uroczystą oprawę i bogaty program. Ta historyczna już dziś uchwała – nosząca nr 31/IV/90 – przyjęta została przez Radę Pracowniczą większością głosów, przy trzech wstrzymujących się.

Przygotowania do święta ruszyły pełną parą. W pracowni krakowskiej Spółdzielni Rękodzieła Artystycznego im. St. Wyspiańskiego zamówiono sztandar, zaprojektowany przez **Henryka Bałuta**. ZBACH-owi zlecono wykonanie repliki tablicy pamiątkowej, zniszczonej w okresie stalinowskim, odnalezionej niedługo przedtem przez pracowników w jednym ze starych zakładowych budynków.

Pierwsze październikowe Święto Pracowników odbyło się w dn. 6-7 października 1990 r. Wtedy też podczas uroczystej mszy świętej, odprawionej na placu przed budynkiem Administracji, poświęcony został nowy sztandar firmy oraz odsłonięto i poświęcono tablicę, upamiętniającą powstanie Zakładów. Dziś uczestnicy tamtych wydarzeń wspominają, że było to naprawdę wspaniałe święto. (na podst. archiwum „TA”).

W historii każdego miasta są epokowe wydarzenia. W najnowszych dziejach Tarnowa taką chwilą było powołanie do życia „Azotów”. Fabryka determinowała rozwój miasta, wyznaczała nową jakość życia, ukształtowała elity, wzmocniła rozpoznawalność marki, zapewniła mecenat kultury, nauki, sztuki i sportu. Tak było w przeszłości. I tak jest nadal.

My tarnowianie jesteśmy dumni z takiego dziedzictwa i potencjału. Niech jubileusz 85-lecia Zakładów wyznacza również nowe kierunki rozwoju Miasta i Firmy z zmysłem o przyszłych pokoleniach. Dla dobra polskiej chemii, mieszkańców Tarnowa i Rzeczypospolitej.

Stanisław Bałuta
Prezydent Tarnowa

miono elektrownię o mocy około 30 tys. kilowatów. Jej zdolności znacznie przewyższały potrzeby fabryki, co w późniejszych latach wykorzystano dla elektryfikacji kraju. 6 grudnia wyprodukowano pierwsze ilości amoniaku, a 15 grudnia pierwsze partie nawozów – nitrofosu i siarczanu amonu – znalazły się w magazynach.

Uroczystego otwarcia Fabryki w obecności Prezydenta RP oraz przedstawicieli Rządu, a także jej poświęcenia przez Ks. Biskupa Leona Wałęgę dokonano 18 stycznia 1930 r.

85 lat historii udowodniło, że Fabryka zwycięsko „przeszła przez ogień życia”, a dla ludzi i miejsca, w którym istnieje jest czymś więcej niż fabryką produkującą i sprzedającą swoje wyroby. (RL)

Pomnik Eugeniusza Kwiatkowskiego

9 października w roku Jubileuszu 85-lecia i przy okazji Święta Pracowników uroczystie odsłonięto pomnik Eugeniusza Kwiatkowskiego – postaci wyjątkowej w dziejach naszej ojczyzny i tak bardzo dla Azotów Tarnów ważnej.

Pomnik posadowiony został przed budynkiem Dyrekcji Generalnej Azotów Tarnów. Jego twórcą jest artysta rzeźbiarz prof. Stanisław Szwechowicz. Koncepcja nawiązuje do wizji pomnika Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni, również jego autorstwa, lecz stanowi przekształcenie stosowne do miejsca lokalizacji. Lekko falująca szarfa, biegnąca dynamicznie po przekątnej symbolizuje romantyczną, wielką Wizję i Czyn, zadania, które realizował Kwiatkowski będąc pragmatycznym naukowcem i inżynierem, a równocześnie romantycznym wizjonerem. To te dwie cechy – zdaniem prof. Szwechowicza – charakterystyczne dla twórców dzieł II Rzeczypospolitej powodowały, że było możliwe zbudowanie „w tak krótkim czasie” Gdyni, Centralnego Okręgu Przemysłowego i innych wiekopomnych dzieł.

– *Moim zamiarem było – mówi profesor – aby projekt pomnika odzwierciedlił te dwie cechy. Stąd lapidarne ujęcie portretowe zestawione z romantyczną szarfą – na szarfie tekst – cytat z wypowiedzi Eugeniusza Kwiatkowskiego z 1930 r.: „Nigdy w przeszłości ani w teraźniejszości nie było postawione w Polsce zadanie tak trudne, tak skomplikowane, tak nowe, tak wielkie do zrealizowania w tak krótkim czasie”. Na pomniku gdyńskim lico granitowego cokołu tworzą biegnące fale, na pomniku w Tarnowie – falująca lekko szarfa nawiązuje do wzgórz widocznych w pejzażu Tarnowa.*

Całkowita wysokość pomnika wynosi 396 cm, w tym wysokość popiersia 172 cm, wysokość cokołu 216 cm, a całkowita długość szarfy to 248 cm.

Prof. Stanisław Szwechowicz – artysta rzeźbiarz, absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, autor licznych realizacji pomnikowych m.in. w Gdańsku, Sopocie, Toruniu, Władysławowie i Gdyni.

Kalendarium historyczne

- ◇ **1927** – Z inicjatywy prezydenta RP Ignacego Mościckiego powstaje Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Tarnowie.
- ◇ **1929** – Ukończenie budowy Fabryki, rozruch technologiczny instalacji.
- ◇ **1930** – Uroczyste otwarcie Fabryki z udziałem władz państwowych – prezydenta RP Ignacego Mościckiego i premiera Kazimierza Bartla.
- ◇ **1931** – Eugeniusz Kwiatkowski zostaje dyrektorem naczelnym Fabryki.
- ◇ **1933** – Połączenie PFZA w Mościcach i PFZA w Chorzowie, pod nazwą Zjednoczone Fabryki Związków Azotowych w Mościcach i Chorzowie.
- ◇ **1939-1945** – Fabryka nosi nazwę „Stickstoffwerke Moscice” i podobnie jak przed wojną produkowane są w niej nawozy azotowe, produkty chlorowe i inne wyroby chemiczne.
- ◇ **1948** – Po odzyskaniu, odtworzeniu i montażu przez polskich specjalistów aparatów i sprzężarek następuje ponowne uruchomienie produkcji.
- ◇ **lata 50'** – Realizacja 6-letniego planu gospodarczego. Rozpoczęcie produkcji kaprolaktamu – surowca do produkcji włókien sztucznych oraz tworzyw sztucznych.
- ◇ **Lata 60'** – Powstanie wytwórni „Tarnów II” – acetylen z gazu ziemnego i karbidu, chłownia, akrylonitryl, krzem krystaliczny, CW i PCW, rozbudowa elektrociepłowni.
- ◇ **Lata 70'** – Modernizacja Przedsiębiorstwa. Uruchomienie V rozkładni metanu – bazy surowcowej do produkcji amoniaku, uruchomienie produkcji cykloheksanonu z benzenu i cykloheksanonu z fenolu, intensyfikacja i modernizacja instalacji syntezy i oczyszczania kaprolaktamu. Przedsiębiorstwo staje się jednym z największych polskich producentów nawozów sztucznych, kaprolaktamu, Tarnamidu®(PA6), polichloroku winylu, akrylonitrylu, Tarflenu® oraz chloropochodnych metanu.
- ◇ **Lata 80'** – Rozbudowa szeregu wytwórni, w tym kaprolaktamu.

- ◇ **Początek lat 90'** – Restrukturyzacja firmy, rozpoczęcie procesu wydzielania ze struktur przedsiębiorstwa spółek-córek.
- ◇ **1991** – Przekształcenie Firmy w Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa.
- ◇ **1994** – Przystąpienie do Programu „Responsible Care”.
- ◇ **1997** – Otrzymanie Certyfikatu SZJ wg normy ISO 9002:1994.
- ◇ **2002** – Otrzymanie Certyfikatu SZS wg normy ISO 14001. Wpisanie Spółki w rządowy

Program restrukturyzacji, konsolidacji rynkowej i produktowej i prywatyzacji sektora Wielkiej Syntezy Chemicznej.

- ◇ **2003** – Modernizacje i intensyfikacje w biznesie rdzeniowym. Zawarcie układu z wierzycielami. Przyjęcie jednolitej „Polityki Zarządzania”, integrującej zarządzanie środowiskowe, jakością i bezpieczeństwem. Uzyskanie certyfikatu Systemu Zarządzania Jakością ISO 9001:2000.
- ◇ **2004** – Przyjęcie przez Rząd zaktualizowanej strategii dla sektora WSCh i ścieżki jej realizacji – ścieżka dla Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A.: prywatyzacja w całości z udziałem inwestora branżowego.
- ◇ **2005** – Rozpoczęcie procesu prywatyzacji.
- ◇ **2006** – Przyjęcie przez rząd zaktualizowanej strategii dla sektora WSCh i ścieżki jej re-

alizacji – ścieżka dla Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A.: prywatyzacja za pośrednictwem Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie.

- ◇ **2007** – Prace nad Prospektem Emisyjnym Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A.
- ◇ **2008** – (VI) Debiut na Giełdzie Papierów Wartościowych. (VIII) Podpisanie umowy z Mitsubishi Co. dotyczącej projektu redukcji emisji podtlenku azotu z instalacji kwasu azotowego – pierwszego polsko-japońskiego Projektu Wspólnych Wdrożeń wg zaleceń Protokołu z Kioto.
- ◇ **2009** – Zbycie 100% udziałów w dotychczasowych podmiotach zależnych: (III) Oknotar sp. z o.o., (X) ZBACH sp. z o.o. oraz (XI) Wieszat sp. z o.o., jako realizacja przedstawionego w prospekcie emisyjnym planu, zgodnie z którym w Grupie Kapitałowej Azoty Tarnów mają pozostać cztery spółki strategiczne (JRCh sp. z o.o., PTK Koltar sp. z o.o., Automatyka sp. z o.o. i Biprozat sp. z o.o.).

◇ **2010** – Nabycie 100% udziałów producenta poliamidów Unylon Polymers GmbH w Guben/Niemcy. Nowy podmiot wchodzący w skład Grupy Kapitałowej Azoty Tarnów zmienił nazwę na ATT Polymers. Nabycie 52,62% udziałów ZAK SA.

- ◇ **2011** – (VIII) Nabycie 66% udziałów Zakładów Chemicznych Police S.A. oraz (IX) nabycie 40,86% akcji ZAK SA (dzięki nabyciu udział Azotów Tarnów wzrósł do 93,48%). (X) Wniesienie do Polskiego Konsorcjum Chemicznego Sp. z o.o. udziałów spółek zależnych ZAK S.A i Azotów Tarnów (ASTER ZAK sp. z o.o., REKOM sp. z o.o., ZAK SERWIS sp. z o.o., Chemzak sp. z o.o., PROReM sp. z o.o., Jednostka Ratownictwa Chemicznego sp. z o.o., ZWRI sp. z o.o., Biuro Projektów Zakładów Azotowych Biprozat-Tarnów sp. z o.o. oraz Automatyka sp. z o.o.).

Ku pamięci fabryki, miejsca i ludzi...

Historia jest świadkiem czasów, światłem prawdy, życiem pamięci, nauczycielką życia – napisał przed laty rzymski mówca, filozof i polityk Marcus Tullius Cicero. Dlatego z okazji Jubileuszu 85-lecia firmy, Azoty Tarnów wydają mini serię poświęconą dziejom Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A., historii Willi Kwiatkowskiego oraz postaci Eugeniusza Kwiatkowskiego.

12 marca minęła 85. rocznica podjęcia przez rząd II Rzeczypospolitej Polskiej, z inicjatywy prezydenta Ignacego Mościckiego, historycznej decyzji o budowie w Mościcach Państwowej Fabryki Związków Azotowych – jednej z naj-

wiekszych inwestycji przemysłowych międzywojennej Polski. Pierwsza z nich, autorstwa dra Marka Smoły, dotyczy historii spółki od momentu jej powstania po czasy współczesne; druga to monografia historii Willi Kwiatkowskiego i rozpościerającego się wokół niej za- bytkowego parku, napisana przez Małgorzatę Budzik; trzecia natomiast to szkic biograficzny Eugeniusza Kwiatkowskiego, którego autorem jest Piotr Filip. Wszystkie razem będą stanowiły kompendium wiedzy nt. fabryki, siedziby jej pierwszych dyrektorów oraz sylwetki wicepremera Kwiatkowskiego, który na stałe wpisał się w historię Mościc. (LB)